

මූල්‍ය සමාලෝචනය

මූල්‍ය කාර්යසාධනය හා වගවීම

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, 2023 අංක 16 දරන ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු පනතේ විධිවිධාන මඟින් ස්ථාපිත කර පාලනය කරන අතර, එමඟින් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ අධිකාරී බලය, බලතල, පාලන රාමුව සහ මූල්‍ය වාර්තාකරණයේ වගවීම නිර්වචනය කර ඇත. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව, ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රධාන මූල්‍ය අධිකාරිය වන අතර මුදල් ප්‍රතිපත්තිය තීරණය කිරීම සහ ක්‍රියාත්මක කිරීම, මූල්‍ය පද්ධතිය අධීක්ෂණය කිරීම හා නියාමනය, ගෙවීම් හා පියවීම් පද්ධතිය අධීක්ෂණය, විනිමය අනුපාත ප්‍රතිපත්තිය තීරණය කිරීම හා ක්‍රියාත්මක කිරීම සහ ව්‍යවහාර මුදල් නිකුත් කිරීම යන කාර්යයන් සඳහා බලතල පැවරී ඇත.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු පනත ප්‍රකාරව දේශීය මිල ස්ථායීතාවය අත්කර ගැනීම හා පවත්වාගෙන යාම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ප්‍රධාන අරමුණ වන අතර මූල්‍ය පද්ධති ස්ථායීතාවය සුරක්ෂිත කිරීම අනෙකුත් අරමුණ වේ. එම නිසා බැංකුවේ කාර්යසාධනය මනිනු ලබන්නේ මෙකී අරමුණු සාක්ෂාත් කර ගැනීමේ දී එහි ප්‍රතිපත්ති හා ක්‍රියාවන්හි සඵලතාව මත මිස එහි ලාභදායීත්වය මත නොවේ. මෙම වෙනස ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව වෙත රාජ්‍ය අංශයේ ආයතනවලින් වෙන් කර දක්වන්නේ බැංකුවට සිය මුදල් මෙහෙයුම් කටයුතු මඟින් ගිණුම්කරණ ලාභ ඉපයීමට ඇති හැකියාව පවතින බැවිනි. ලාභදායීත්වය කෙරෙහි වැඩි අවධානයක් යොමු කිරීම බැංකුවේ අරමුණුවලට බාධා පමුණුවන ක්‍රියාවන් දිරිමත් කිරීමක් වන අතර එමඟින් බැංකුවට බලතල පැවරී ඇති මිල හා මූල්‍ය පද්ධති ස්ථායීතාවයේ ආරක්ෂාව තහවුරු කිරීමේ අරමුණුවලට බාධා පමුණුවයි. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මූල්‍ය ප්‍රකාශ තුළින් එහි ප්‍රතිපත්ති හා මෙහෙයුම් කටයුතුවලින් විශේෂයෙන් මුදල් ප්‍රතිපත්තිය, විනිමය අනුපාත, විදේශ සංචිත කළමනාකරණය, ද්‍රවශීලතා කටයුතු සහ ව්‍යවහාර මුදල් නිකුත් කිරීම යන කටයුතුවලින් උපයන ලද ලාභ හෝ අලාභ නිරූපණය වේ. එම නිසා ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ වාර්ෂික මූල්‍ය වාර්තා තුළින් පිළිබිඹුවන මූල්‍ය කාර්යසාධනය මෙහි ඉහත සඳහන් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ව්‍යවස්ථාපිත අරමුණුවල පුළුල් සන්දර්භය හා බැංකුවේ පොදු ප්‍රතිපත්ති වගකීම් අවබෝධ කරගැනීම තුළින් අර්ථ නිරූපණය කිරීම අවශ්‍ය වේ.

ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු පනතෙහි xvi වන කොටස (වගන්ති 92 සිට 99 දක්වා) තුළ වාර්ෂික මූල්‍ය ප්‍රකාශ පිළියෙල කිරීම, ඉදිරිපත් කිරීම සහ ප්‍රකාශයට පත් කිරීම ඇතුළුව මහ බැංකුව සම්බන්ධ මූල්‍ය විධිවිධාන අඩංගු වේ. මහ බැංකු පනතේ 101 වන වගන්තිය ප්‍රකාරව, මහ බැංකුවේ ගිණුම් විගණකාධිපතිවරයා විසින් විගණනය කරනු ලැබිය යුතු අතර, විගණකාධිපතිගේ මතය වාර්ෂික මූල්‍ය ප්‍රකාශ සමඟ ප්‍රකාශයට පත් කළ යුතුය. තව ද, මහ බැංකු පනතෙහි 103 (4) (ඇ) වගන්තිය අනුව, විගණකවරුන් සමඟ ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මූල්‍ය ප්‍රකාශ සමාලෝචනය කිරීමේ බලතල විගණන කමිටුවට පැවරී ඇත.

ඒ අනුව, ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ මූල්‍ය ප්‍රකාශ 2025 දෙසැම්බර් 31 දිනට ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු පනතෙහි විධිවිධානවලට අනුකූලව සකස් කර, සමාලෝචනය කර විගණනය කර ඇත.

මූල්‍ය සමාලෝචනය

මූල්‍ය තත්ත්ව ප්‍රකාශය

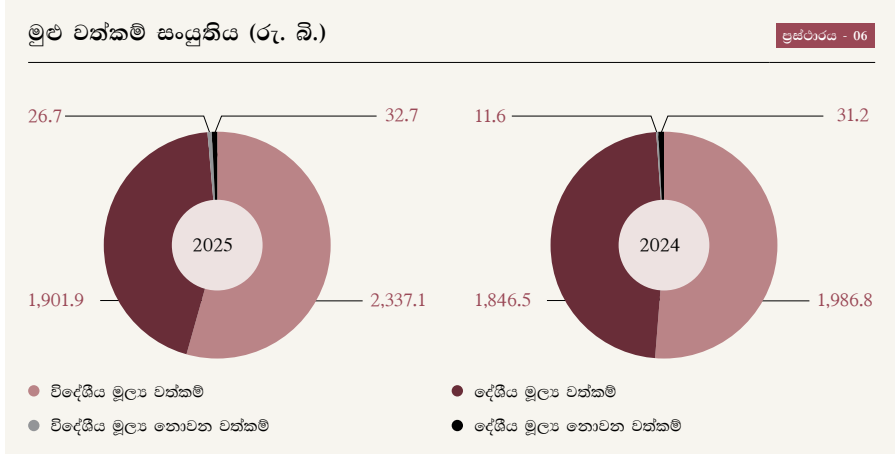
2024 වර්ෂයට සාපේක්ෂව, 2025 වර්ෂය තුළ දී ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ සමස්ථ මූල්‍ය තත්ත්වයේ සැලකිය යුතු වර්ධනයක් දක්නට ලැබුණි.

වත්කම් සංයුතිය

මහ බැංකුවේ මුළු වත්කම් ප්‍රමාණය රු. බි. 422.4 කින් (එනම් 10.9% ප්‍රතිශතයකින්) ඉහළ ගොස් ඇති අතර ඒ සඳහා විදේශීය වත්කම්වල රු. බි. 365.4 ක වැඩි වීම සහ දේශීය වත්කම්වල රු. බි. 57.0 ක වැඩිවීම ප්‍රධානවම බලපා ඇත.

විදේශීය වත්කම්වල වැඩිවීම සඳහා මූලික වශයෙන් බලපෑ සාධක ලෙස මහ බැංකුවේ විදේශ සංචිතය 2024 වසරේදී පැවති ඇ.එ.ජ. ඩොලර් බි. 5.6 සිට ඇ.එ.ජ. ඩොලර් බි. 6.1 දක්වා වැඩිවීමත්, 2025 වසර අවසානය වන විට ඇ.එ.ජ. ඩොලරයකට සාපේක්ෂව රුපියලේ අගය වසර මූල දී පැවති 292.58 සිට 309.99 ක අගයක් දක්වා අවප්‍රමාණය වීමත් දැක්විය හැකිය. විදේශ සංචිතවල වර්ධනය, ස්ථාවර ආදායම් සුරැකුම්පත්වල සිදු කළ ඉහළ ආයෝජන, ස්ථාවර තැන්පතු, නැවත මිලදී ගැනීමේ ගිවිසුම් මත සිදු කළ ආයෝජන සහ මුදල් ශේෂයන්ගේ ඉහළ යාම තුළින් පෙන්නුම් කරන ලදී.

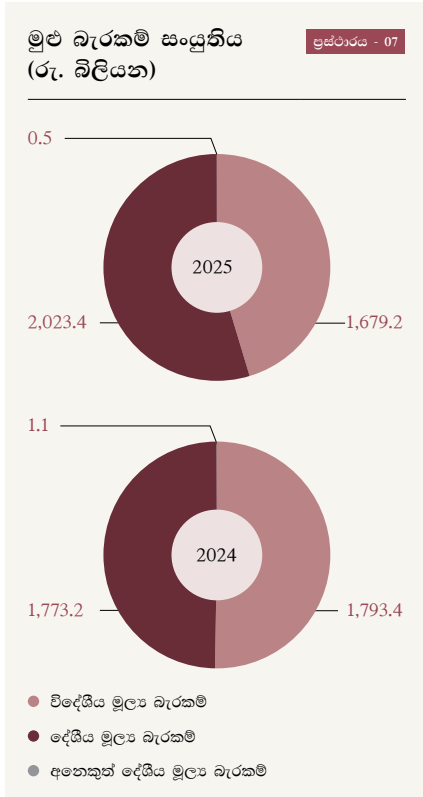
2025 වසර අවසානයේ භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර සඳහා පැවති අඩු ප්‍රතිලාභ අනුපාතයන් හේතුවෙන් ලැබුණු වෙළෙඳපොළ ප්‍රත්‍යාගණන ලාභයන් නිසා, වෙළෙඳපොළ මිලට භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර ගිණිකාරිත්වයේ සිදුවූ රු.බි. 86.0 ක ඉහළ යාම, දේශීය වත්කම්වල වැඩිවීම සඳහා ප්‍රධානවම බලපාන ලදී. කෙසේ වෙතත්, වෙළෙඳපොළ ද්‍රවශීලතා තත්ත්ව සඳහා සිදුකළ සංශෝධන ප්‍රකාරව, භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කර, භාණ්ඩාගාර බිල්පත් සහ ප්‍රතිවිකුණුම් ගිවිසුම් ශේෂයන්වල දළ අඩුවීම වන රු. බි. 25.1 ක්, භාණ්ඩාගාරය හා අනෙකුත් අමාත්‍යාංශ වෙතින් බැංකුවට ලැබිය යුතු දෑ වල සිදු වූ රු. බි. 16.0 ක අඩුවීමත්, සෞභාග්‍යා ණය පහසුකම් යටතේ වෙනත් මූල්‍ය ආයතනවලට ලබා දුන් ණය ක්‍රමයෙන් පියවීම හේතුවෙන් අඩු වූ රු. බි. 4.2 ක් හේතුවෙන් දේශීය වත්කම්වල සිදුවූ වැඩි වීම අර්ධ වශයෙන් සීමා විය.

මූල්‍ය සමාලෝචනය

බැරකම් සංයුතිය

මුළු බැරකම් රු.බි. 135.4කින් වැඩි වූ අතර, එයට ප්‍රධාන වශයෙන් දේශීය මූල්‍ය බැරකම්වල රු. බි. 249.6ක වැඩි වීම සහ විදේශීය මූල්‍ය බැරකම්වල රු. බි. 114.2ක අඩු වීම හේතු විය.

දේශීය මූල්‍ය බැරකම් වැඩිවීම ප්‍රධාන වශයෙන් රු. බි. 210.2 කින් සංසරණයේ ඇති මුදල් ප්‍රමාණය වැඩිවීමෙන් සහ දේශීය වෙළෙඳපොළ ද්‍රවශීලතා තත්ත්වයන්ට අනුව වාණිජ බැංකු හා අනෙකුත් මූල්‍ය ආයතන සමඟ පවත්වාගෙන යනු ලබන ශේෂයන් රු. බි. 46.7 කින් වැඩිවීමෙන් සිදුවිය. කෙසේ වෙතත්, වසර අවසානයේ දී දේශීය මූල්‍ය වෙළෙඳපොළ තුළ පැවති ද්‍රවශීලතාවය හේතුකොටගෙන නිත්‍ය තැන්පතු පහසුකම් (SDF) රු. බි. 18කින් අඩු වීම මඟින් දේශීය මූල්‍ය බැරකම් වල වූ වැඩිවීම අර්ධ වශයෙන් පිය වී ඇත.

ප්‍රධාන වශයෙන් ඉන්දියානු මහ බැංකුව (RBI) සමඟ ඇති විශේෂ මුදල් හුවමාරු පහසුකමේ මාසික වාරිකය සහ අදාළ පොලී මුදල් ලෙස රු. බි. 254.0ක් ගෙවීම හේතුවෙන් විදේශීය මූල්‍ය බැරකම් අඩු විය. කෙසේ වෙතත්, ශ්‍රී ලංකා රජය විසින් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ඇමරිකානු එක්සත් ජනපද ඩොලර් වලින් පවත්වාගෙන යනු ලබන විශේෂ ගිණුමේ රු. බි. 87.2ක වැඩි වීම, තැන්පතු ආරක්ෂණ අරමුදල විසින් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුවේ ඇමරිකානු එක්සත් ජනපද ඩොලර් වලින් පවත්වාගෙන යනු ලබන ගිණුමේ රු. බි. 11.6ක වැඩි වීම, චීන යුවාන් අගයට සාපේක්ෂව, රුපියලේ අගය පහළ යාම හේතුවෙන් පීපල්ස් බැන්ක් ඔෆ් චයිනා (PBoC) සමඟ ඇති මුදල් හුවමාරු පහසුකමේ රුපියල් අගය රු. බි. 27.6 කින් වැඩි වීම සහ 2025 වසර තුළ විශේෂ ගැනුම් හිමිකමට සාපේක්ෂව රුපියලේ අගය පහළ යාම හේතුවෙන් ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදල (IMF) ආශ්‍රිත බැරකම් රු. බි. 18.3කින් වැඩිවීම හේතුවෙන් විදේශීය මූල්‍ය බැරකම්වල සිදුවූ අඩුවීම අර්ධ වශයෙන් පියවී ඇත.

මුළු හිමිකරු ප්‍රාග්ධන

සමස්තයක් වශයෙන්, පසුගිය වසරට සාපේක්ෂව මුළු හිමිකරු ප්‍රාග්ධනය රු. බි. 287.0 කින් වර්ධනය වූ අතර, එයට වර්තමාන වසරේ ලාභය රු.බි. 193.1 ක්, අනෙකුත් විස්තීරණ ආදායම් තුළින් සාධාරණ මිලට වර්ගීකරණය කරන ලද භාණ්ඩාගාර බැඳුම්කරවල ඉහළ වෙළෙඳපොළ තක්සේරුකරණ ලාභ, ආයු ගණන ලාභ සහ මහ බැංකු පනතට අනුකූලව සිදුකළ ව්‍යවස්ථාපිත ගැලපීම් දායක විය.

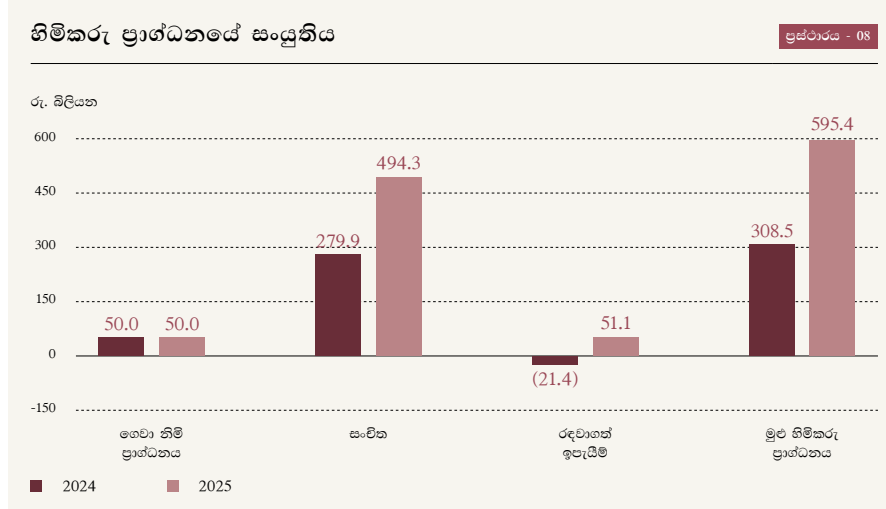
උපලබ්ධි නොවූ විනිමය සහ මිල ප්‍රත්‍යාගණන සඳහා මහ බැංකු පනතේ 95 වගන්තියට අනුව අවශ්‍ය කරන ගැලපීම් සිදු කර ඇත.

මහ බැංකු පනතේ 97 වගන්තිය මඟින් මහ බැංකුවේ විගණනය කළ වාර්ෂික මූල්‍ය ප්‍රකාශවලින් සිය වත්කම්වල අගය සිය මුදල්මය බැරකම් සහ ගෙවා නිමි ප්‍රාග්ධනයේ එකතුවට වඩා අඩු බවට පිළිබිඹු කරන්නේ නම්, ප්‍රාග්ධනය යළි අනුක මට්ටමකට රැගෙන ඒමේ අවශ්‍යතාවය මතුවිය හැකි බව දක්වා ඇත. මුදල්මය බැරකම්වලට, සංසරණයේ පවතින මුදල් සහ මහ බැංකුවෙහි බලපත්‍රලාභී වාණිජ බැංකු සහ රජයේ ආයතන විසින් දරනු ලබන තැන්පතු ඇතුළත් වේ. ඒ අනුව, 2025 දෙසැම්බර් 31 න් අවසන් වූ වසර සඳහා, මහ බැංකුවේ වත්කම්, එහි මුදල්මය බැරකම් සහ ගෙවා නිමි ප්‍රාග්ධනය රු. බි. 2,452.0 ක යහපත් මට්ටමකින් ඉක්මවා ඇත.

ආදායම් ප්‍රකාශය

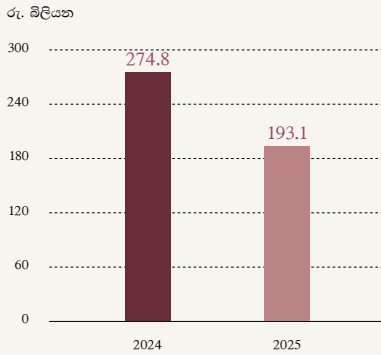
ආදායම, වියදම සහ ශුද්ධ ලාභය/(අලාභය)

2024 වසරේ දී රු. බි. 274.8 ක ශුද්ධ ලාභය හා සැසඳීමේ දී, 2025 වසරේ දී රු. බි. 193.1 ක ශුද්ධ ලාභයක් ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකුව වාර්තා කළේය. මෙය ප්‍රධාන වශයෙන් දේශීය හා විදේශීය මුදල් ප්‍රභවයන්ගෙන් ලැබුණු මුළු ආදායමේ සැලකිය යුතු අඩුවීමක් පිළිබිඹු කරන අතර එය එම කාලය තුළ මුළු වියදම්වල අනුරූප අඩුවීම ඉක්මවා ගියේය.

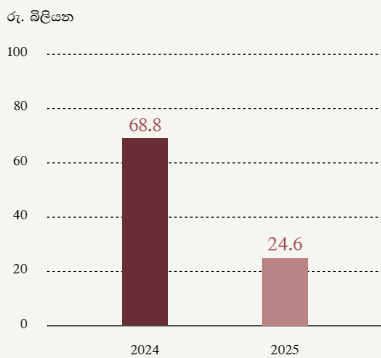
බදු වලට පසු ශුද්ධ ලාභය/(අලාභය)

ප්‍රස්ථාරය - 09

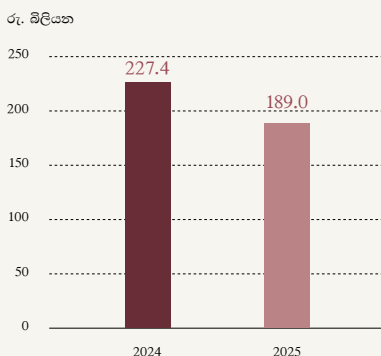
විදේශීය මූල්‍ය වත්කම්වලින් ලැබුණු ශුද්ධ ආදායම

ප්‍රස්ථාරය - 10

දේශීය මූල්‍ය වත්කම්වලින් ලැබුණු ශුද්ධ ආදායම

ප්‍රස්ථාරය - 11

සමාලෝචනයට භාජනය වූ කාලපරිච්ඡේදය තුළ දී, විදේශීය මූල්‍ය වත්කම්වලින් ලැබුණු ශුද්ධ ආදායම රු. බි. 44.2 කින් පහත වැටීමට විදේශීය පොලී ආදායම රු. බි. 5.8 කින් ඉහළ යාම, විදේශීය පොලී වියදම රු. බි. 36.3 කින් අඩුවීම හා විදේශ විනිමය ප්‍රත්‍යාගණන ලාභය රු.බි. 18.7 කින් අඩුවීම හේතු විය.

දේශීය මූල්‍ය වත්කම්වලින් ලැබුණු ශුද්ධ ආදායම රු. බි. 38.3 කින් අඩු වීම හේතුවෙන් ශුද්ධ ලාභයේ සමස්ථ පහත වැටීම තවදුරටත් තීව්‍ර විය.

බෙදිය හැකි ලාභය

බෙදිය හැකි ලාභය ගණනය කිරීමේ දී, ආරම්භක රඳවා ගත් ඉපැයීම්වල සාණ අගය (negative retained earnings) පියවා ගැනීම සඳහා ගැලපීම් සිදු කරන ලදී. ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු පනතේ 95 වගන්තිය ප්‍රකාරව, මිල ප්‍රත්‍යාගණනවලින් උද්ගත වන උපලබ්ධි නොවූ ප්‍රත්‍යාගණන ලැබීම් සහ විනිමය අනුපාතවලින් උද්ගත වන උපලබ්ධි නොවූ ප්‍රත්‍යාගණන ලැබීම් සහ අලාභ, බදු ගෙවීමෙන් පසු ශුද්ධ ලාභයෙන් බැහැර කර අදාළ උපලබ්ධි නොවූ ප්‍රත්‍යාගණන සංචිත ගිණුම්වලට වෙන් කරනු ලැබේ. ගණනය කළ ගැලපුම් කරන ලද බෙදාහැරිය හැකි ලාභය බෙදාහැරීම ශ්‍රී ලංකා මහ බැංකු පනතේ 96 වගන්තිය ප්‍රකාරව, ගෙවා නිමි ප්‍රාග්ධනය සහ පොදු සංචිත මහ බැංකුවේ මුළු මුදල්මය බැරකම්වලින් යටත් පිරිසෙයින් සියයට හයකින් වන තෙක්, විශේෂ සංචිතවලට සහ පොදු සංචිතයට මාරු කිරීම සහ ආණ්ඩුව විසින් මහ බැංකුවට ගෙවිය යුතුව තිබෙන යම් බැඳීම් රුපියල් වලින් පියවා ගැනීමෙන් පසු ඒකාබද්ධ අරමුදලට ගෙවා බැර කිරීම සිදු කරනු ලැබේ.

ඒ අනුව, ඒකාබද්ධ අරමුදලට බැර කිරීමට ඉතිරි වූ ශේෂය රු. බි. 44.9 ක් වූ අතර ආණ්ඩුව විසින් මහ බැංකුවට ගෙවිය යුතුව තිබෙන බැඳීම් පියවා ගැනීමෙන් පසු රු. බි. 41.9 ක මුදලක් ඒකාබද්ධ අරමුදලට බැර කරන ලදී.

මූල්‍ය ප්‍රකාශ සහ විගණනය කරන ලද මූල්‍ය ප්‍රකාශ පිළිබඳ විගණකාධිපතිවරයාගේ මතය මින් ඉදිරියට ඉදිරිපත් කර ඇත.